

فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۶، شماره پیاپی ۲۴، زمستان ۱۳۹۵

شاپای چاپی: ۶۷۳۵-۲۲۵۱ - شاپای الکترونیکی: ۷۰۵۱-۲۴۲۳

<http://jzpm.miau.ac.ir>

ارزیابی میزان برخورداری مناطق روستایی از شاخص‌های پایداری اجتماعی مطالعه موردی: دهستان حومه شمالی - شهرستان اسلام‌آباد غرب

بهرام ایمانی^۱: استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

سهیلا باختر: کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

عبدالرضا خوش رفتار: کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران

پذیرش: ۱۳۹۴/۸/۱۸

صص ۱۶۷-۱۷۸

دریافت: ۱۳۹۴/۶/۳

چکیده

امروزه رویکرد توسعه پایدار به عنوان چارچوبی برای تحلیل سکونتگاه‌های روستایی از ارزش و اعتبار بالایی برخوردار است و دارای ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی است که در این بین پایداری اجتماعی یکی از سه رکن اساسی و هدف غایی توسعه پایدار بوده است که بیشتر با ابعاد کیفی زندگی انسانی همراه است و با مفاهیمی چون، مشارکت، انسجام، عدالت اجتماعی، کیفیت زندگی، امید به آینده و .. همراه بوده و بر آنها تأکید دارد. بنابراین با توجه به اهمیت موضوع، پژوهش حاضر با هدف سنجش و اولویت‌بندی پایداری اجتماعی در مناطق روستایی دهستان حومه شمالی شهرستان اسلام‌آباد غرب انجام گردیده است. این پژوهش بر اساس هدف کاربردی و بر اساس ماهیت توصیفی - تحلیلی است. داده‌های مورد نیاز با استفاده از شیوه کتابخانه‌ای (فیش‌پردازی) و میدانی (پرسشنامه) گردآوری شده است. محدوده مورد مطالعه شامل ۲۳ روستای دارای سکنه دهستان حومه شمالی شهرستان اسلام‌آباد غرب است که دارای ۱۳۸۷ خانوار است. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۰۹ نفر برآورد گردید که بر حسب تعداد خانوار موجود در هر روستا بین سرپرستان خانوار توزیع گردید. تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه با استفاده از تکنیک تصمیم‌گیری الکترونیک انجام گردید که نتایج آن بیانگر این موضوع است که شاخص‌های پایداری اجتماعی در روستاهای مورد مطالعه از توزیع مناسبی برخوردار نیست. به گونه‌ای که میزان پایداری در ۳ روستا در سطح نسبتاً پایدار، در ۱۶ روستا در سطح پایداری متوسط و در ۴ روستا در وضعیت نسبتاً ناپایدار قرار دارد. و از بین ۱۰ شاخص در نظر گرفته شده، شاخص همبستگی اجتماعی دارای بیشترین تأثیر و شاخص رضایت از کیفیت خدمات کمترین تأثیر را بر پایداری اجتماعی دهستان حومه شمالی داشته است.

واژه‌های کلیدی: توسعه روستایی، توسعه پایدار، پایداری اجتماعی، مدل الکترونیک، اسلام‌آباد غرب.

^۱. نویسنده مسئول: Bahram_imani60@yahoo.com، ۰۹۱۴۱۵۴۰۶۲۹

بیان مسأله:

حاکمیت رویکردهای سنتی توسعه و پیامدهای منفی آن موجب گردید که از دهه ۱۹۸۰ (Mckenzie, 2004: 6)، پس از گزارش کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه به سازمان ملل متحد که در آن تأکید بر توجه هماهنگ به شرایط اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی می باشد، اصطلاح پایداری اجتماعی به صورت رسمی، با هدف بهبود شرایط زندگی جامعه مورد توجه قرار گرفت (Nastaran et al, 2013: 156). در این میان پایداری اجتماعی در مناطق روستایی شامل دستیابی به زندگی سالم از راه برطرف کردن نیازهای اساسی آحاد جامعه روستایی با تأکید بر کیفیت زندگی و همگام با حفظ کیفیت محیطی و مرتبط با نظام های اقتصادی برای دستیابی به بالاترین سطح رضایت زندگی است (Poortaheri et al, 2011: 28 and fatahi et al, 2011: 66). عرصه های روستایی که سهم قابل توجهی از مساحت کشورها را فرا گرفته اند با مشکلات عمده ای در زمینه پایداری اجتماعی مواجه هستند و سهم زیادی از ناپایداری ها را شامل می گردد، که دستیابی به آن از راه بهبود شاخص ها و مؤلفه های تشکیل دهنده آن، زمینه ساز ارتقای ظرفیت های اجتماعی ساکنان روستایی می گردد و زمینه را برای بهره برداری بهینه جامعه روستایی از منابع طبیعی، اقتصادی و اجتماعی متناسب با اهداف توسعه پایدار فراهم می سازد (Jamini, 2014: 148 and). در حال حاضر بحث درباره پایداری اجتماعی در مناطق روستایی از موضوع مهاجرت روستائیان از مناطق روستایی فراتر رفته است و بر تمام بعدهای اجتماعی و نیازمندی های جمعیت مانند در دسترس بودن امکانات آموزشی از ابتدایی تا تحصیلات تکمیلی، دسترسی به خدمات بهداشتی- درمانی، دسترسی به امکانات فرهنگی و ... که مبنای زندگی اجتماعی مدرن است می پردازد (lyall et al, 2005: 111).

نگاهی گذرا بر وضعیت مناطق روستایی کشور طی چند دهه اخیر بیانگر این است که بیشتر سکونتگاه های روستایی با چالش های اساسی مانند فقر، کاهش جمعیت، آسیب پذیری در مقابل بلایای طبیعی و ... روبرو بوده اند، و اکثریت روستائیان در فقر به سر می برند و همواره میزان نابرابری های درآمدی- هزینه ای، نابرابری دسترسی به فرصت های شغلی و نابرابری دسترسی به خدمات و ... در روستاها از شهرها فاصله زیادی داشته است. در ایران طی دهه های اخیر، جمعیت روستایی کشور، با تأثیرپذیری از مهاجرت های روستایی و تبدیل پاره ای از مراکز روستایی به شهر به شدت کاهش یافته است. بدین ترتیب شرط پایداری اجتماعی که از مؤلفه های اساسی آن در رفاه، ثبات جمعیتی و امنیت اجتماعی تجلی می یابد در مناطق روستایی کشور نامناسب است (Poortaheri et al, 2011: 21). از این رو توجه به مقوله پایداری اجتماعی و سنجش آن برای رفع مشکلات اجتماعی و رفاهی روستائیان لازم و ضروری است، زیرا پرداختن به این موضوع باعث می گردد تا با داشتن شناخت کافی از نواحی مطالعه شده به برنامه ریزی و مدیریت آن بپردازیم؛ که بدون آن برنامه ریزی و مدیریت با دشواری روبرو می گردد. شهرستان اسلام آباد غرب واقع در استان کرمانشاه با ۳۷ درصد جمعیت روستایی (Statistical Yearbook, 2011)، جزء مناطق محروم و کم برخوردار کشور است که از لحاظ پایداری اجتماعی با چالش هایی از جمله ضعف در زمینه های بهداشتی، آموزشی، فرهنگی، بالا بودن میزان فقر، ضعف دانش عمومی و ... مواجه است که نگهداشت جمعیت را در مناطق روستایی با مشکل مواجه نموده است، به گونه ای که روستاهای خالی از سکنه و کم جمعیت در این شهرستان به طور چشمگیری نمایان است (Culture village of Kermanshah, 2011). از این رو شناخت وضعیت پایداری اجتماعی از طریق شناسایی شاخص های متناسب و بررسی آنها می تواند راهی فراروی مسئولان و برنامه ریزان محلی و منطقه ای قرار دهد تا بتوانند اهداف طرح های روستایی را از توجه محض به مسائل کالبدی به سمت و سوی اهداف اجتماعی هدایت کنند و نارسایی ها و مشکلات موجود در این زمینه را در راه دستیابی به توسعه پایدار فراهم نماید. در پژوهش حاضر تلاش بر آن است تا با تأکید بر معیارها و شاخص های پایداری اجتماعی به ارزیابی میزان بر خور داری از شاخص های پایداری اجتماعی در مناطق روستایی دهستان حومه شمالی شهرستان اسلام آباد غرب بپردازد.

پیشینه نظری پژوهش:

مفهوم توسعه پایدار و پایداری از دیدگاه‌های مختلف تعریف گردیده است که هر کدام از آنها بیانگر هدف خاصی بوده است که در حوضه‌های مختلف به کار گرفته شده است (winograd and farrow, 2010: 4). عده‌ای آن را رویکردی جامع به بهبودبخشی کیفیت زندگی انسان‌ها در جهت تحقق رفاه اقتصادی، اجتماعی و محیطی سکونتگاه‌های انسانی می‌دانند (Poortaheri et al, 2010: 3). عده‌ای دیگر آن را فرایندی جهت نگرش آینده‌نگر و جامع و رضایتمندی پیوسته از طریق شناخت روابط میان انسان‌ها، انسان‌ها و محیط‌زیست و میان اجزای محیط‌زیست و مداخله عقلانی جهت بهبود این روابط، به‌کارگیری تلفیقی تکنولوژی جدید، دانش بومی و تأکید بر حقوق آحاد بشر می‌دانند (Shaian et al, 2011: 103). مفهوم دیگر آن عبارت است از کاربرد چهار اصل یکپارچگی، برابری، انطباق و پذیرش محدودیت‌ها و متضمن دستیابی به کیفیت زندگی در ابعاد مختلف برای همه است (Yari hesar et al, 2011: 95). بنابراین هدف اصلی توسعه پایدار تأمین نیازهای اساسی، بهبود، ارتقاء سطح زندگی برای همگان، حفظ و اداره بهتر سرزمین‌ها و آینده امن‌تر و سعادتمندتر ذکر شده است (Dashti et al, 2008: 78). سنجش آن می‌تواند وسیله‌ای برای شناسایی و احتمال میزان تغییر سیاست اندازه‌گیری اثرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی (George, 2003: 3) و فراهم آوردن پایداری بیشتر بین محیط طبیعی و انسانی است (Maas, 2009: 3) تعریف گردد.

در تبیین مفهوم توسعه پایدار که بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی تأکید دارد، رویکردهای حفاظت‌گرایی، محیط‌گرایی و جامعه‌گرایی شکل گرفته‌اند، که در بعد اقتصادی توسعه پایدار هدف تأمین رشد اقتصادی پایدار، به حداکثر رساندن منابع و حداقل ساختن هزینه‌ها مورد نظر است. در بعد زیست محیطی، تأمین ظرفیت تحمل منابع، حفظ و بازیافت منابع، کاهش ضایعات و در بعد اجتماعی توسعه پایدار رضایت از نیازها و افزایش خودتکایی مورد توجه است (Rodrigue, 2009: 2). به طور عمده در ابتدا واژه توسعه پایدار به بررسی مسائل زیست‌محیطی می‌پرداخت که به دنبال آن سایر مباحث جای خود را در توسعه پایدار باز نمود. در حالی که مباحث اجتماعی تنها در اواخر دهه ۱۹۹۰ در دستور کار توسعه پایدار قرار گرفت که علت اصلی آن کم‌توجهی به مباحث اجتماعی بود که از ابتدا توسعه پایدار از تعامل بین جنبش‌های زیست‌محیطی با طرفداران نیازهای اساسی دهه ۱۹۷۰ شکل گرفته بود. با این حال پس از استراتژی لیسبون^۱ در سال ۲۰۰۰، پایداری اجتماعی به صورت ویژه مورد توجه قرار گرفت (Colantonio and lane, 2007: 3)، جان اورتون و شی ونس^۲ در تبیین مفهوم پایداری اجتماعی بر این باورند که در ادبیات توسعه پایدار، غلبه مباحث محیطی و اقتصادی بیشتر بوده است؛ اما توسعه پایدار بعد سومی نیز دارد که شامل مباحث اجتماعی است. در رویکرد اجتماعی به توسعه پایدار، جایگاه فقرا و نیازهای اساسی آنها در اولویت بوده و تأکید بر سه عنصر تعادل، عدالت اجتماعی و آزادی است. لذا در جوامعی که از عدالت اجتماعی بی‌بهره‌اند، پایداری نیز وجود ندارد؛ زیرا چنین جوامعی زمینه بهره‌برداری گروهی خاص را از گروه‌های دیگر فراهم می‌کنند. از این رو در مبحث اجتماعی توسعه پایدار، تأکید بر رفع بی‌عدالتی و بی‌تعادلی در سطح جوامع است (Poortaheri et al, 2011: 29). بسیاری از محققانی که در مورد پایداری اجتماعی سخن گفته‌اند و به ابراز نظر پرداخته‌اند کار خود را بر روی گزارش آینده مشترک ما استوار ساخته‌اند (Valance, 2011: 343)؛ در این گزارش پایداری اجتماعی در ارتباط با برابری بین نسلی و جهانی مطرح گردیده است که در کنفرانس جهانی ریو به نام دستور کار ۲۱ با مفهوم معیشت پایدار پیوند یافته است که تأکید بر کاهش فقر دارد (Jarvela et al, 2011: 175). ورد کرافت معتقد است بعد اجتماعی پایداری بیشتر موضوع مباحث نظری است و در زمینه سیاست‌گذاری توسعه و برنامه‌های علمی کمتر مورد توجه قرار گرفته است و دیدگاه‌های نظری درباره آن دیدگاه فلسفی - سیاسی، حقوق بشر، رفاه، برابری و عدالت اجتماعی و ... است (Wordcraft, 2012: 29). عده‌ای دیگر آن را به معنای ارتقای کیفیت زندگی و توسعه منابع انسانی و خودتوانی اجتماعات محلی برای غلبه بر چالش‌ها و مسائل درونی و واکنش در مقابل تغییرات بیرونی و حفظ ارزش‌ها می‌دانند (Poortaheri et al, 2010: 2). لذا پایداری اجتماعی تحت عنوان

¹ - Lisbon strategy

² - overton & scheyvens

زندگی سالم و بارور و هماهنگ با طبیعت بیان شده است، که دارای چهار عنصر اصلی و تعیین کننده عدالت اجتماعی، همبستگی اجتماعی، مشارکت و امنیت است (Nastaran et al, 2013: 160 and dfid, 2002: 2).

این مفهوم دارای ابعاد متفاوت شهری و روستایی است. می توان گفت پایداری اجتماعی در نواحی روستایی عبارت از زندگی سالم از طریق رفع نیازهای اساسی آحاد جامعه روستایی با لحاظ کردن کیفیت زندگی و همگام با حفظ کیفیت محیط و مرتبط با نظام های اقتصادی برای دستیابی به بالاترین سطح رضایت از زندگی و رسیدن به اهداف توسعه پایدار روستایی در گرو رعایت سه اصل تعادل منطقه ای، عدالت اجتماعی و آزادی سیاسی است. در چارچوب چنین اصولی است که با رویکرد اجتماعی به توسعه پایدار روستایی مفاهیم مشارکت و توانمندسازی روستائیان معنی می یابد (Poortaheri et al, 2011: 28). لذا پایداری اجتماعی در مناطق روستایی به کارایی بنیادی نیازمند است تا زمینه همکاری و یکپارچگی در سطح منطقه فراهم گردد و این موضوع نیازمند انجام اقدامات توسعه ای در سیاست ها و برنامه ریزی های کلان و جامع و توجه به مشارکت مردم محلی با کمک سازمان های جامعه مدنی در زمینه هایی است که با سرنوشت آنها پیوند دارد (Fatahi et al, 2013: 69).

در حوزه پایداری اجتماعی مطالعات مختلفی صورت پذیرفته است که در ادامه برخی از آنها مورد اشاره قرار می گیرد:

مگیس^۱ (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان جوامع انعطاف پذیر: شاخصی از پایداری اجتماعی، دریافت که جوامع قادر خواهند بود که توسعه انعطاف پذیری از طریق فعال سازی و بکارگیری ظرفیت ها برای پیشرفت در یک محیط مشخص داشته باشند و انعطاف پذیری یکی از مهم ترین شاخص های پایداری اجتماعی است. مانوس و همکاران^۲ (۲۰۱۱) در پژوهشی که با هدف بررسی اثرات سیاست های بخش کشاورزی بر پایداری اجتماعی مناطق روستایی شمال یونان انجام دادند؛ دریافتند که سیاست های در نظر گرفته شده برای این بخش، باعث به وجود آمدن مشکلات اجتماعی مانند پیری جمعیت روستایی به دلیل مهاجرت جوانان و کاهش اشتغال زنان را به همراه داشته است. در پژوهشی دیگر که توسط نایت^۳ (۲۰۱۴) در کشور چین صورت گرفت: نتایج آن نشان داد که نابرابری اقتصادی، فقدان امنیت اقتصادی، سوء مدیریت و ... از جمله مواردی است که پایداری اجتماعی در بین شهروندان را تهدید می کند. در پژوهشی توسط پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰) که با هدف ارزیابی پایداری اجتماعی مناطق روستایی شهرستان خرمبید استان فارس با بهره گیری از الگوریتم تاپسیس انجام گردیده است این نتیجه حاصل شد که از بین چهارده روستای شهرستان، بیشترین میزان پایداری اجتماعی مربوط به دو روستای قشلاق و مظفرآباد است. زیرا بیشترین امکانات و خدمات در سطح شهرستان را به خود اختصاص داده اند.

فتاحی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان سنجش و اولویت بندی پایداری اجتماعی در مناطق روستایی شهرستان دلفان با استفاده از مدل تصمیم گیری چندمعیاره ویکور به این نتیجه دست یافتند که پایداری اجتماعی دهستان خاوه شمالی پایین تر از حد متوسط قرار دارد. توکلی (۱۳۹۳) در پژوهشی با هدف سنجش پایداری اجتماعی - اقتصادی سکونتگاه های روستایی دهستان خاوه شمالی و جنوبی استان لرستان بر پایه ۲۹ شاخص پایداری اجتماعی - اقتصادی با استفاده از روش تاپسیس و موریس دریافتند که با روش تاپسیس ۹۲ درصد و با روش موریس ۹۶ درصد روستاهای مورد مطالعه در شرایط نیمه پایدار قرار دارند و بین سطح پایداری روستاها با جمعیت رابطه ای مشاهده نشد. جمینی و جمشیدی (۱۳۹۳) در پژوهشی که به منظور واکاوی عوامل تعیین کننده پایداری اجتماعی در مناطق روستایی شهرستان چرداول با استفاده از شاخص های اجتماعی (رضایت شغلی، مشارکت، امنیت، ناهنجاری، عدالت و کیفیت زندگی) با استفاده از آزمون تحلیل مسیر دریافتند که سه شاخص امنیت، عدالت و کیفیت زندگی رابطه مستقیمی با پایداری اجتماعی روستائیان شهرستان چرداول دارد و سطح پایداری اجتماعی در بین ۵۲ درصد افراد در سطح ضعیف و بسیار ضعیف قرار دارند. محمدی و پاشازاده (۱۳۹۴) نیز در پژوهشی با عنوان سنجش پایداری محلات شهر اردبیل با تأکید بر محلات با هسته روستایی دریافتند که از نظر معیارهای پژوهش و با استفاده از آزمون های آماری t تک نمونه ای، واریانس یک طرفه و رتبه بندی کروسکال والیس دریافتند محلات مختلف در وضعیت ناپایداری قرار دارند و شدت ناپایداری در آنها متفاوت است.

¹ - maggis

² - manos et al

³ - knight

روش‌شناسی پژوهش:

پژوهش حاضر بر مبنای هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی و روش تحقیق آن بر مبنای ماهیت توصیفی-تحلیلی است. برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از دو روش کتابخانه‌ای (فیش‌برداری) و میدانی (پرسشنامه) بهره گرفته شد. جامعه آماری پژوهش ۱۳۸۷ سرپرست خانوار در ۲۳ روستای دارای سکنه دهستان حومه شمالی است؛ که حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۰۹ سرپرست خانوار محاسبه گردید که پراکندگی تعداد نمونه‌ها نیز در روستاها بر اساس نسبت جمعیت آنها می‌باشد. (جدول شماره ۱). با توجه به هدف تحقیق، انتخاب چارچوب شاخص‌های مبنایی از اهمیت خاصی برخوردار است که برای شناسایی این شاخص‌ها و نماگرهای مرتبط با آن، از مطالعات سایر پژوهشگران در این حوزه به صورت تلفیقی بهره گرفته شده است. (جدول شماره ۲). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا از مدل آنتروپی شانون برای وزن‌دهی شاخص‌ها استفاده گردید و به منظور سنجش پایداری اجتماعی از تکنیک تصمیم‌گیری الکترون بهره گرفته شد. در روش الکترون تسلط به صورت ضمنی استفاده می‌شود. در این روش مقایسه دو به دوی واحدها بر اساس شاخصی تحت عنوان شاخص همایی صورت می‌گیرد. شاخص‌ها زیر مجموعه‌ای از تمام معیارهایی است که i در وضعیت بدتری از واحد i در رابطه با آنها واحد قرار ندارد (Bakhtyarifar et al, 2010: 58). در این روش گزینه‌های رقیب با استفاده از مقایسه‌های غیر رتبه‌ای ارزیابی و سنجش می‌شوند. برای هر زوج از گزینه $(K \neq L, K, C)$ یک مجموعه هماهنگ (مشمول بر کلیه شاخص‌هایی که گزینه K ام بر گزینه J ترجیح دارد) و یک مجموعه ناهماهنگ (مکمل مجموعه هماهنگ) محاسبه می‌گردد. کلیه مراحل بعدی محاسبات بر مبنای این دو مجموعه صورت می‌گیرد. بدین لحاظ این روش به آنالیز هماهنگی نیز معروف است. در اینجا از مفهوم جدیدی که «غیر رتبه‌ای» نام دارد- به جای رتبه‌بندی گزینه‌ها- استفاده می‌شود؛ بدین صورت که مثلاً $A_k \rightarrow A_1$ بیانگر آن است که اگرچه گزینه‌های K و L هیچ ارجحیتی از نظر ریاضی به یکدیگر ندارند، اما DM و تحلیل گران ریسک بهتر بودن A_k را بر A_1 می‌پذیرند. در این روش کلیه گزینه‌ها با استفاده از مقایسات غیر رتبه‌ای مورد ارزیابی قرار می‌گیرند و از آن طریق گزینه‌های غیر مؤثر حذف می‌شوند. مقایسات زوجی بر درجه توافق از وزن‌های (W_j) و درجه اختلاف از مقادیر ارزیابی وزین (V_{ij}) استوارند و به شکل توأمان برای ارزیابی گزینه‌ها مورد آزمون قرار می‌گیرند. کلیه این مراحل بر مبنای یک مجموعه هماهنگ و یک مجموعه ناهماهنگ پایه‌ریزی می‌شوند و به همین خاطر این روش را «آنالیز هماهنگی» نیز می‌نامند (Poortaheri et al, 2011: 7). در نهایت برای ترسیم نقشه‌ها از نرم افزار *arc gis10* استفاده گردید.

جدول ۱- جامعه آماری و حجم نمونه

روستا	بره سبله	برزه	جلیوند	چشمه بلنگ	چفته	سوران سفلی	سوران علیا	واکه وند	عاشقان عابدین	عاشقان موسی	مله امیرخان	سرخک
تعداد خانوار	۷۲	۵۹	۱۰	۸	۵۱	۳۱	۴۳	۴۵	۱۷	۵۰	۱۹	۱۱۷
تعداد نمونه	۱۶	۱۳	۲	۲	۱۱	۷	۹	۱۰	۴	۱۱	۴	۲۵
روستا	تالابی	تپه گله سفلی	تپه گله علیا	سیمانی سفلی	سیمانی علیا	چقارند	چنار	چنقر جلیوند	چنقر سمینوند	سراب خمان	سپلو	جمع
تعداد خانوار	۲۴	۳۸	۷۴	۱۵	۹	۲۲۳	۶۹	۱۹۹	۱۰۷	۱۰۳	۴	۱۳۸۷
تعداد نمونه	۵	۸	۱۶	۶	۵	۴۸	۱۵	۴۳	۲۳	۲۲	۴	۳۰۰

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۴.

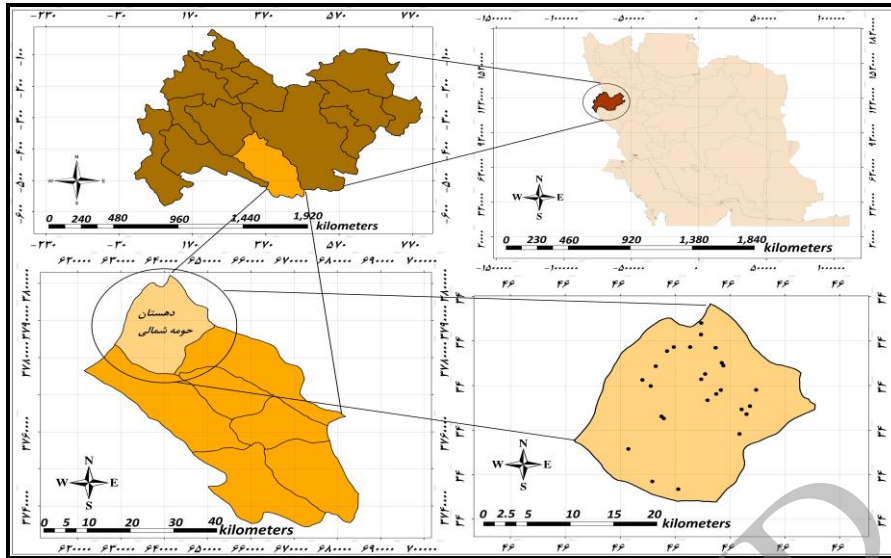
جدول ۲- شاخص ها و نماگرهای پژوهش

شاخص	نماگر
احساس محرومیت	۱- دسترسی روستا به مراکز دولتی و شهری ۲- برخورداری از حمایت دولت از روستا به نسبت شهرها ۳- احساس خود کم بینی در برابر یک انسان شهری ۴- تکرار و فاقد تنوع بودن روستا نسبت به سایر مناطق
رضایت از درآمد	۵- تأمین نیازهای اساسی ۶- تعویض وسایل فرسوده منزل ۷- تأمین هزینه مسافرت ۸- هزینه تحصیل فرزند در یک دانشگاه غیر دولتی
ترس از ناهنجاری های اجتماعی	۹- کم رنگ شدن مذهب ۱۰- مصرف مواد مخدر ۱۱- سرقت اموال و احشام ۱۲- افزایش طلاق
مسئولیت پذیری اجتماعی	۱۳- رضایت خاطر در انجام امور خانوادگی ۱۴- منتظر دولت بودن در انجام امور ۱۵- احساس مسئولیت در قبال روستا ۱۶- مسئولیت پذیری در انجام کار
امید به آینده	۱۷- ترس از دوره سالمندی ۱۸- مهاجرت به شهر برای یک زندگی بهتر ۱۹- خوشبینی به فراهم شدن یک زندگی خوب ۲۰- رضایت از گذران عمر و لذت بردن از آن
اعتماد اجتماعی	۲۱- اعتماد به توصیه های مروجان کشاورزی ۲۲- اعتماد به شرکا در محیط کاری ۲۳- اعتماد به مأموران دولتی ۲۴- اعتماد به همسایه ۲۵- اعتماد به دهیاری و شورا
مشارکت اجتماعی	۲۶- مشارکت در فعالیت های فرهنگی و تفریحی ۲۷- مشارکت در فعالیت های مذهبی ۲۸- همفکری و مشارکت زنان در امور روستا ۲۹- شرکت در جلسه های عمومی روستا ۳۰- شرکت در فعالیت های عمرانی
رضایت از کیفیت خدمات و دسترسی	۳۱- خدمات حمل و نقل عمومی ۳۲- خدمات مراکز فرهنگی ۳۳- میزان دسترسی به آب آشامیدنی و برق ۳۴- دسترسی به خدمات آموزشی ۳۵- دسترسی به خدمات شرکت تعاونی روستای
رضایت از مسکن	۳۶- تناسب تعداد افراد خانواده و تعداد اتاق ها ۳۷- موقعیت مسکن در روستا ۳۸- احساس امنیت در برابر سوانح طبیعی ۳۹- رضایت از الگوهای جدید معماری در روستا
همبستگی اجتماعی	۴۰- همدلی و یکرنگی میان مردم ۴۱- حل اختلافات به صورت کدخدانسانه ۴۲- رفتار روستائیان با افراد مهاجر و عشایر ۴۳- میزان تغییر در ارزش های مشترک در طی زمان

منابع: پور طاهری و همکاران، ۱۳۸۹؛ رکن الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰؛ فتاحی و همکاران، ۱۳۹۲؛ یاری حصار و همکاران، ۱۳۹۲؛ نسترن و همکاران، ۱۳۹۲.

معرفی منطقه مورد مطالعه:

شهرستان اسلام آباد غرب، دومین شهر استان کرمانشاه است که دارای وسعتی بالای ۲۰۰۰ کیلومتر مربع و ۸/۵ درصد از وسعت استان را به خود اختصاص داده است. این شهرستان در طول جغرافیایی ۴۶ درجه و ۳۱ دقیقه و در عرض جغرافیایی ۳۴ درجه و ۶ دقیقه قرار دارد. ارتفاع آن از سطح دریا برابر با ۱۳۳۵ متر است و دارای ۲ بخش، ۷ دهستان و ۱۷۳ روستا است (General Population and Housing Census, 2011). دهستان حومه شمالی از توابع این شهرستان دارای ۲۳ روستای دارای سکنه و ۴ روستای فاقد سکنه است (Culture village of Kermanshah, 2011).

شکل ۱- نقشه محدوده مورد مطالعه - مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۴.

یافته‌های توصیفی تحقیق:

در پژوهش حاضر از بین ۳۰۹ سرپرست خانوار روستایی که برای پاسخگویی به پرسشنامه انتخاب شدند، ۹۲/۷٪ را مردان و ۷/۳٪ را زنان به خود اختصاص دادند. بیشترین فراوانی سنی از بین ۴ رده در نظر گرفته شده در دهه ۴۰-۵۰ سال قرار داشت که ۴۳/۰٪ پاسخگویان را شامل گردید. بیشترین تعداد اعضای تحت تکفل سرپرستان خانوار از بین ۳ دسته در نظر گرفته شده، بین ۳-۶ نفر با ۵۸/۷٪ را شامل می‌گردید. در رابطه با سطح سواد سرپرستان خانوار نیز بیشترین میزان آن با ۵۴/۳٪ مربوط به دوره ابتدایی بود.

نتایج حاصل از مدل الکترونی:

در پژوهش حاضر برای وزن‌دهی داده‌ها از روش آنتروپی شانون استفاده گردید. ایده این روش این است که هر چه پراکندگی و مقادیر یک شاخص بیشتر باشد آن شاخص نسبت به دیگر شاخص‌ها اهمیت بیشتری دارد (Momeni, 2006). همانگونه که جدول شماره ۳ نتایج حاصل از وزن‌دهی آنتروپی را بر اساس شماره هر معیار نشان می‌دهد، هر یک از معیارهای مورد مطالعه دارای وزن‌های متفاوتی هستند به گونه‌ای که جمع این وزن‌ها باید برابر با عدد یک باشد. در این میان معیار ۲۸ با عنوان همفکری و مشارکت زنان در امور روستا (۰/۰۳۰) دارای بیشترین اهمیت و معیار ۱۸ با عنوان مهاجرت به شهر برای یک زندگی بهتر (۰/۰۱۴) کمترین اهمیت را در بین ۴۳ نامگر انتخاب شده دارا بودند.

جدول ۳- وزن متغیرهای مورد مطالعه بر اساس آنتروپی شانون

شاخص	وزن	شاخص	وزن	شاخص	وزن	شاخص	وزن	شاخص	وزن
۱	۰/۰۲۸	۱۰	۰/۰۲۲	۱۹	۰/۰۲۶	۲۸	۰/۰۳۰	۳۷	۰/۰۲۶
۲	۰/۰۲۷	۱۱	۰/۰۲۱	۲۰	۰/۰۲۲	۲۹	۰/۰۲۱	۳۸	۰/۰۲۶
۳	۰/۰۲۳	۱۲	۰/۰۲۱	۲۱	۰/۰۲۱	۳۰	۰/۰۲۲	۳۹	۰/۰۲۶
۴	۰/۰۲۴	۱۳	۰/۰۲۳	۲۲	۰/۰۲۴	۳۱	۰/۰۲۷	۴۰	۰/۰۱۸
۵	۰/۰۲۴	۱۴	۰/۰۲۱	۲۳	۰/۰۲۶	۳۲	۰/۰۲۴	۴۱	۰/۰۲۲
۶	۰/۰۲۶	۱۵	۰/۰۲۱	۲۴	۰/۰۲۲	۳۳	۰/۰۲۶	۴۲	۰/۰۲۲
۷	۰/۰۲۵	۱۶	۰/۰۱۷	۲۵	۰/۰۲۳	۳۴	۰/۰۲۸	۴۳	۰/۰۱۹
۸	۰/۰۲۹	۱۷	۰/۰۱۷	۲۶	۰/۰۲۱	۳۵	۰/۰۲۷	جمع شاخص:	۴۳
۹	۰/۰۲۱	۱۸	۰/۰۱۴	۲۷	۰/۰۲۱	۳۶	۰/۰۲۷	جمع وزن:	۱/۰۰

مأخذ: نگارندگان، بر اساس یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴.

پس از وزندهی به هر یک از متغیرها، به وسیله مدل الکترا اقدام به اولویت بندی روستاهای دهستان مورد مطالعه بر اساس شاخص های پایداری اجتماعی گردید. این مدل بر مبنای روابط غیر رتبه ای است؛ بنابراین جواب های به دست آمده به صورت مجموعه ای از رتبه هاست که در آن پس از ماتریس های بی مقایسه شده، پارامترهای هماهنگی و ناهماهنگی که درجه اعتبار و رابطه غیر رتبه ای برای مقایسه زوجی گزینه ها از طریق ترکیب شاخص های مقادیر هماهنگی و ناهماهنگی محاسبه می شود. جدول شماره ۴ ماتریس نهایی حاصل از این مدل را نشان می دهد که حاصل ضرب درایه های ماتریس هماهنگ مؤثر و ماتریس ناهماهنگ مؤثر است.

جدول ۴- ماتریس نهایی بر اساس مدل الکترا

روستا	بره سیله	برزه	جلیلود	چشمه پلنگ	چفته	سوران سفلی	سوران علیا	ولکه وند	عاشقان عابدین	عاشقان موسی	مله امیرخان	سرخک	تالانی	تپه گله سفلی	تپه گله علیا	سیمانی سفلی	سیمانی علیا	چقازرد	چنار	چنگر جلیلود	چنگر سمنوند	سراب خمان	سیلو
بره سیله	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
برزه	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
جلیلود	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
چشمه پلنگ	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
چفته	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
سوران سفلی	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
سوران علیا	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
ولکه وند	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
عاشقان عابدین	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
عاشقان موسی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
مله امیرخان	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
سرخک	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
تالانی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
تپه گله سفلی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
تپه گله علیا	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
سیمانی سفلی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
سیمانی علیا	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
چقازرد	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰
چنار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
چنگر جلیلود	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
چنگر سمنوند	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰
سراب خمان	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
سیلو	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱

مأخذ: نگارندگان، بر اساس یافته های پژوهش، ۱۳۹۴.

بر اساس جدول قبل امتیاز نهایی هر روستا که حاصل اختلاف بین تعداد برد و باخت هر یک از روستاها است محاسبه گردید، که نتایج آن در جدول شماره ۵ ذکر گردیده است. این اعداد هر چه بزرگ تر و مثبت باشند نشان دهنده پایداری بیشتر و هر چه کمتر و به سمت منفی باشند نشان از ناپایداری روستاهای منطقه است. مبنای تقسیم بندی سطوح پایداری در جدول شماره ۶ ذکر گردیده است.

جدول ۵- امتیاز نهایی هر روستا بر اساس تکنیک الکترون

عاشقان موسی	چفته	چنار	چقازرد	سیمانی سفلی	تپه گله سفلی	چنگر جلیوند	سوران سفلی	روستا
۷	۷	۹	۹	۹	۱۰	۱۱	۱۲	امتیاز نهایی
پایداری متوسط				نسبتاً پایدار				سطح
ولکه وند	برزه	سراب خمان	مله امیرخان	سوران علیا	چنگر سمینوند	سرخک	تپه گله علیا	روستا
-۳	-۱	-۱	۰	۳	۵	۵	۷	امتیاز نهایی
پایداری متوسط				پایداری متوسط				سطح
سیلو	چشمه پلنگ	جلیوند	عاشقان عابدین	تالانی	سیمانی علیا	بره سیله	روستا	
-۲۲	-۱۹	-۱۵	-۱۱	-۹	-۸	-۸	امتیاز نهایی	
نسبتاً ناپایدار				پایداری متوسط				سطح

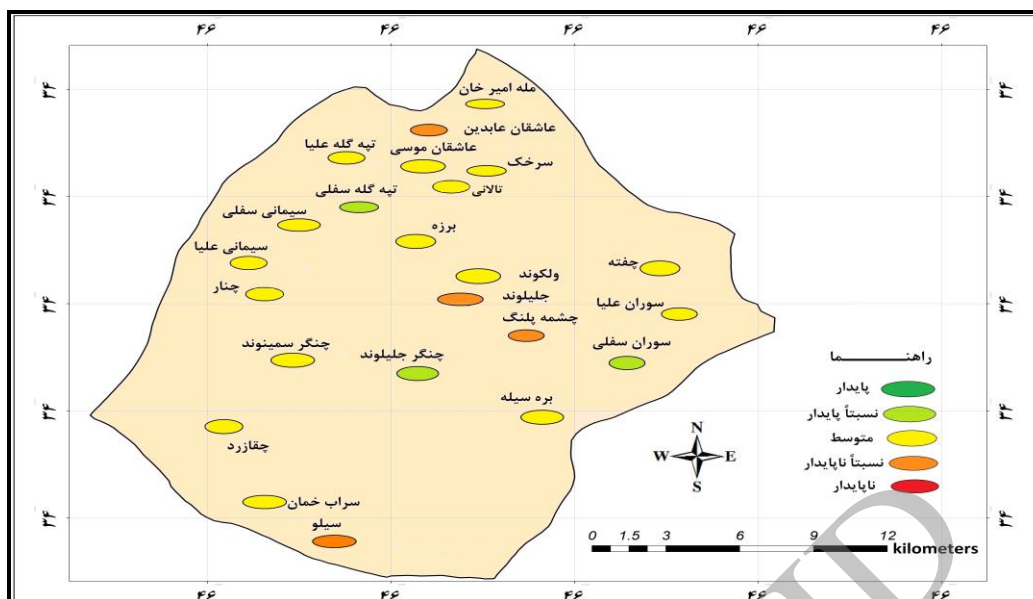
مأخذ: نگارندگان، بر اساس یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴.

جدول ۶- سطوح پایداری بر اساس میزان عددی الکترون

میزان عددی الکترون	۵۰-۳۰	۱۰-۳۰	۱۰-۱۰	۳۰-۱۰	۳۰-۵۰
میزان پایداری	ناپایدار	نسبتاً ناپایدار	متوسط	نسبتاً پایدار	پایدار

مأخذ: علی‌بخشی، ۱۳۹۳.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد از بین ۲۳ روستای دارای سکنه دهستان حومه شمالی شهرستان اسلام آباد غرب با توجه به جدول‌های ۶ و ۷ روستای سوران سفلی (با امتیاز ۱۲)، چنگر جلیوند (با امتیاز ۱۱)، تپه گله سفلی (با امتیاز ۱۰) دارای وضعیت نسبتاً پایدار هستند. از جمله نماگرهایی که بر این وضعیت تأثیر مثبت داشته می‌توان به همدلی و یکرنگی میان مردم، مسئولیت‌پذیری در انجام کارها، احساس مسئولیت در قبال روستا و حل اختلافات به صورت کدخدانمانه بوده است. روستاهای چقازرد، سیمانی سفلی و چنار (با امتیاز ۹)، چفته (۸)، عاشقان موسی و تپه گله علیا (۷)، سرخک و چنگر سمینوند (۵)، سوران علیا (۳)، مله امیرخان (۰)، برزه و سراب خمان (۱-)، ولکه‌وند (۳-)، بره سیله و سیمانی علیا (۸-) و تالانی با امتیاز (۹-) در وضعیت پایداری متوسط قرار دارند. در سطح پایداری این روستاها نیز نماگرهایی بر وضعیت آنها بیشترین تأثیر را داشته‌اند برای نمونه بر حسب اهمیت می‌توان به همدلی و یکرنگی میان مردم، شرکت در فعالیت‌های عمرانی، شرکت در فعالیت‌های فرهنگی و تفریحی (بوستان روستایی، کتابخانه عمومی، زمین ورزشی و ...)، شرکت در فعالیت‌های مذهبی، مسئولیت‌پذیری در انجام کارها و رضایت از گذران عمر و لذت بردن از آن اشاره نمود. در نهایت روستاهای عاشقان عابدین با امتیاز ۱۱-، جلیوند با امتیاز ۱۵- و چشمه هلنگ با امتیاز ۱۹- و سیلو با امتیاز ۲۲- در وضعیت نسبتاً ناپایدار قرار داشتند. از جمله شاخص‌هایی که بر این ناپایداری تأثیرگذار بوده‌اند و به عبارتی ناپایداری آن را دامن زده‌اند، می‌توان ترس از دوره سالمندی، مهاجرت به شهر برای یک زندگی بهتر، افزایش طلاق، تغییر در ارزش‌های مشترک در طی زمان و کم رنگ شدن مذهب را نام برد. لازم به ذکر است که نماگرهای مهاجرت از روستا به شهر برای یک زندگی بهتر، دسترسی به مراکز دولتی، برخورداری از حمایت دولت، مصرف مواد مخدر و افزایش میزان طلاق در تمام روستاها دارای تأثیر منفی بوده است. سرانجام بر اساس امتیازات و سطح پایداری هر روستا اقدام به ترسیم نقشه توزیع فضایی هر یک از روستاها بر اساس اولویت آنها گردید. (شکل شماره ۲).

شکل ۲- توزیع فضایی میزان پایداری اجتماعی روستاهای دهستان حومه شمالی- مأخذ: نگارندگان، بر اساس یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

با توجه به شکل می‌توان گفت از بین ۲۳ روستا ۳ روستا دارای وضعیت نسبتاً پایدار، ۴ روستا نسبتاً ناپایدار و ۱۶ روستا که شامل بیشترین تعداد روستاهای دهستان است در وضعیت پایداری متوسط قرار داشتند. به گونه‌ای که ۶۹/۵۶ درصد روستاها دارای پایداری متوسط، ۱۳/۰۴ درصد نسبتاً پایدار و ۱۷/۳۹ درصد در وضعیت نسبتاً ناپایدار قرار دارند و می‌توان گفت پایداری اجتماعی در سطح دهستان از پراکندگی نامناسبی برخوردار است. بنابراین در راستای توسعه روستایی و تعدیل نابرابری‌های اجتماعی در سطح روستاها اکثر شاخص‌ها نیازمند فرهنگ‌سازی بلندمدت هستند و همچنین با ارائه خدمات اجتماعی مناسب و کافی برای روستائیان به تحقق پایداری اقدام نمود.

نتیجه‌گیری و ارائه راهکارها:

یکی از مهم‌ترین مباحثی که در سالیان اخیر توجه متخصصین توسعه را مجذوب خود نموده‌است مباحث مربوط به توسعه پایدار روستایی است که یکی از عمده‌ترین ابعاد آن پایداری اجتماعی است و شالوده دیگر ابعاد توسعه پایدار است که بخش درخور توجهی از ناپایداری کشورهای در حال توسعه به ویژه در مناطق روستایی به پایداری اجتماعی باز می‌گردد. با توجه به این مهم پژوهش حاضر به دنبال میزان برخورداری در مناطق روستایی دهستان حومه شمالی شهرستان اسلام آباد غرب از شاخص‌های پایداری اجتماعی است. از نتایج بدست آمده می‌توان دریافت که روستاهای دهستان حومه شمالی از لحاظ پایداری اجتماعی در وضعیت متفاوتی نسبت به هم قرار دارند و روستاهای سوران سفلی، چنگر جلیوند و تپه‌گله سفلی از وضعیت پایداری اجتماعی بهتری برخوردار هستند و این وضعیت نتیجه برخورداری این روستاها از جمعیت متناسب، دسترسی بهتر به مرکز شهرستان، همبستگی بیشتر بین اهالی می‌باشد و همانگونه که از نظر پاسخگویان پیداست میزان رضایت از زندگی در این روستاها به نسبت سایر روستا بیشتر است. افزون بر این ساکنان این روستاها دارای توانایی تأمین هزینه سفر، تأمین نیازهای اساسی و هزینه تحصیل فرزندان را داشتند در نتیجه از درآمد خود نیز رضایت خاطر بیشتری داشتند. اما در مقابل آن ۴ روستای عاشقان عابدین، جلیوند، چشمه پلنگ و سیلو به علت عدم برخورداری از راه‌های مناسب (کوهستانی بودن)، دوری از مرکز شهرستان و کم بودن جمعیت، از لحاظ شاخص‌های پایداری اجتماعی در سطح نسبتاً ناپایدار قرار داشتند. اکثر ساکنان این روستاها از توانایی لازم برای تأمین نیازهای اساسی خود محروم بودند و رضایت از درآمد آنها در سطح پایین قرار داشت و به علت نبود و کمبود امکانات زیرساختی و بهداشتی و همچنین عدم کیفیت مناسب خدمات تمایل کمتری برای مشارکت و همکاری در امور مربوط به روستا و مسئولیت‌پذیری در انجام امور وجود داشته و همین امر باعث مهاجرت بسیاری از جوانان و

میانسالان این روستاها برای دستیابی به شرایط و زندگی بهتر به شهر گردیده و سبب برهم خوردن تعادل جمعیتی در این روستاها گردیده است. همچنین یافته‌های پژوهش بیانگر این موضوع است از لحاظ تأثیرگذاری شاخص‌های پایداری اجتماعی، شاخص همبستگی اجتماعی دارای بیشترین تأثیر و شاخص رضایت از کیفیت خدمات کمترین تأثیر را بر پایداری اجتماعی در مناطق روستایی داشته است. در پایان با توجه و با هدف دستیابی به وضعیت مطلوب پایداری اجتماعی در سطح روستاهای دهستان مورد مطالعه پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

- به منظور جلوگیری از احساس محرومیت در بین روستائیان به مسئولین امر پیشنهاد می‌گردد که با توجه بیشتر به جمعیت روستایی و افزایش دسترسی روستائیان به خدمات دولتی و حمایت از آنان، از هر گونه تبعیض و نابرابری بین جمعیت شهری و روستایی ممانعت به عمل آید.
- ضرورت ایجاد می‌نماید سیاست تجمیع خانوار در روستاهایی که کمتر از ۲۰ خانوار دارند به منظور خدمات‌رسانی بهتر و افزایش سطح کیفیت و رضایت از زندگی روستائیان اتخاذ گردد.
- نتایج نشان می‌دهد غالب روستاهایی که از لحاظ شاخص‌های مورد مطالعه دارای وضعیت بهتری بودند به مرکز شهرستان دسترسی بهتری داشته و این بیانگر آن است توزیع امکانات رفاهی و آموزشی و راه‌های ارتباطی در وضعیت بهتری قرار دارد. لذا پیشنهاد می‌گردد با توسعه امکانات زیربنایی، خدمات آموزشی و ... در روستاهای دورتر امکان دسترسی آنها را افزایش یابد.
- با توجه به پایین بودن میانگین نماگرهای شاخص رضایت از کیفیت خدمات در بیشتر روستاها، با اقداماتی نظیر بهبود و افزایش حمل و نقل عمومی، دسترسی بهتر به آب آشامیدنی و برق، خدمات تعاونی و ... به بهبود این امر کمک نمود.
- با افزایش امکانات رفاهی و فرهنگی و ... در سطح روستاها به ماندگاری جمعیت در روستا جلوگیری از مهاجرت نیروی جوان کمک نمود.

References:

1. Alibakhshi, A (2014), *Assessing development in the province using Kaplan*, Master's thesis, mohaghegh ardabili University, p 99. (in Persian)
2. Bakhtiari Far, M., Saadi Mesgari, M & Chehrghani, A (2011). *Land use change modeling using multi-criteria decision-making methods and GIS*, Ecology, no58, pp 43-52.(in Persian)
3. *Culture Village Of Kermanshah* (2011). Kermanshah Governorship. (in Persian)
4. Colantonio, A. & Lane, G. (2007) *Measuring social sustainability: best practice from urban renewal in the EU*. *Renewal* (July2007): 1-37.
5. Dashti, S., Monavari, S.M & Sabzghabaei, Gh.R (2008). *Strategies to achieve sustainable rural development using the environment assessment Zakerd watershed*, *Environmental Sciences*, vol6, no 2, pp77-86. (in Persian)
6. DFID. (2002). *Indicators for Socially Sustainable Development*. <http://livelihood.org/info/docs/wssdindbr>.
7. Fatahi, A.A., Amiri, A & Nemati, R (2013). *Assess and prioritize social stability in rural areas Delfan city uses the decision model VIKOR*, Case Study: Rural North Khav, *Regional Planning*, vol3, no 11, pp65-78. (in Persian)
8. *General Population and Housing Census*, Statistical Center of Iran (2011). (in Persian)
9. George, C. (2003). *Impact assessment research centre*. Institute for development policy and management (IDPM). Retrieved from <https://ideas.repec.org/s/ags/idpmia.html>.
10. Hafeznia, m.r (2011). *Introduction to research methods in the humanities, basic revised with additions, the nineteenth edition, samt publisher, Tehran*. (in Persian)
11. Jamini, D & Jamshidi, A.R (2014). *Analysis of influencing factors of social stability in rural areas*, Case Study: Chardavol city, *Geographic preparation space*, vol4, no 13, pp147-165. (in Persian)

12. Jarvela, M., Juhola. S. (2011). *Energy, Policy, and the Environment: Modeling Sustainable Development for the North*, Springer.
13. Karimi, S & Tavakolinia, J (2009). *The development of small-scale and community in urban sustainable development, Case Study: neighborhoods Evin, human geography, vol 3, no 1, pp81-92. (in Persian)*
14. Knight, J. (2014). *Economic Causes and Cures of Social Instability in China, China & World Economy, 22 (2): 5-21.*
15. Lyall, C., Tait, J. (2005). *New Modes of Governance: Developing an Integrated Policy Approach to Science, Technology, Risk and the Environment*, Ash gate Publishing, Ltd.
16. Maas, K. (2009). *Social impact measurement: Towards a guideline for managers. Retrieved from www.irim.eur.nl/.../social_impact_meur.*
17. Manos, B., Bournaris, T & Chatzinikolaou, P. (2011). *Impact assessment of CAP policies on social sustainability in rural areas: an application in Northern Greece, Operational Research, 11(1): 77-92.*
18. Magis, K. (2010). *Community Resilience: An Indicator of Social Sustainability Society and Natural Resources, 23:401-416.*
19. McKenzie, S. (2004). *Social Sustainability: Towards Some Definitions, Hawke Research Institute, University of South Australia, Working Paper Series, No 27 available on: http://www.sapo.org.au/pub/pub241.html (June2013).*
20. Mohamadi, A.R & Pashazade, A (2015). *Assess the level of sustainability of the city of Ardebil, with an emphasis on core rural areas, Urban Studies, no 11, pp51-64. (in Persian)*
21. Nastaran, M., Ghasemi, V & Hadizade Zargar, S (2013). *Social sustainability evaluation using network analysis process (anp), Applied Sociology, vol24, no 3, pp155-173. (in Persian)*
22. Poortaheri, M., Sojasi Ghidari, H & Sadeghloo, T (2010). *Assess and prioritize social stability in rural areas, using the technique ranked by similarity to ideal solution fuzzy, case study outskirts of the central city district Khodabande, Rural research, vol1, no 1, pp1-32. (in Persian)*
23. Poortaheri, M., Sojasi Ghidari, H & Sadeghloo, T (2011). *Comparative assessment of natural hazards ranking in rural areas, Case Study: Zanjan Province, Rural research, no 7, pp31-54. (in Persian)*
24. Poortaheri, M., Zall, A & Rokn Aldin Eftekhari, A.A (2011). *Assess and prioritize social stability in rural areas, case study villages blooming willow city of Fars province, Rural ana Development, vol14, no3, pp19-49. (in Persian)*
25. Rodrigue, J.P (2009). *Sustainable Development, Dept. of Global Studies & Geography, Hofstra University.*
26. Shaian, H., Hosain Zade, S.R & Khosrobeigi, R (2011). *Assess the sustainability of rural development, Case Study: city Komijan, Geography and Development, no 24, pp101-120. (in Persian)*
27. *Statistical Yearbook, Statistical Center of Iran (2011). (in Persian)*
28. Tavakoli, J (2014). *Assess the socio-economic stability of rural settlements north and south Khave Lorestan Province, Applied Research of Geographic Sciences, vol14, no 32, pp71-92. (in Persian)*
29. Vallance. S., Perkins. H & Dixon. J (2011). *what is social sustainability? A clarification of concepts, Geoforum 42, pp. 342-348.*
30. Winograd.M&Farrow.(2010). *sustainable development indicators for decision making:concepts,methods, definition and use,Dimensions of Sustainable Development ,vol I,www.eolss.net/samplechapters/ c13/e1-46b-02.*
31. Woodcraft, S. (2004). *Social Sustainability and New Communities: Moving from concept to practice in the UK, Procedia - Social and Behavioral Sciences 68, 29-42.*
32. Yari Hesar, A., Badri, S.A., Poortaheri, M & Faraji Sabokbar, H.A (2011). *Evaluation and assessment Tehran metropolis rural areas, rural research, vol2, no 4, pp89-122. (in Persian)*